

## DAVLAT TA'LIM STANDARTLARI. O'QUV REJALARI VA VOSITALARI

*Muytdinova Adolatxon Saidkamalovna*

*UMFT universiteti, Psixologiya  
yo'nalishi, 23/3 guruh, 3-kurs talabasi*

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada davlat ta'lim standartlarining mazmun-mohiyati, ularning ta'lim tizimidagi o'rni va ahamiyati keng yoritilgan. Shuningdek, o'quv rejalari va o'quv vositalarining ta'lim jarayonini tashkil etishdagi vazifalari, ularning o'zaro bog'liqligi va ta'lim sifatini oshirishdagi roli tahlil qilingan. Maqolada davlat ta'lim standartlari asosida ishlab chiqiladigan o'quv rejalari va zamonaviy o'quv vositalarining pedagogik ahamiyati ochib berilgan

**Kalit so'zlar:** davlat ta'lim standartlari, o'quv rejasi, o'quv dasturi, o'quv vositalari, ta'lim sifati, kompetensiya, pedagogik jarayon

### Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonining izchil, uzviy va samarali tashkil etilishi esa aniq me'yoriy hujjatlar asosida amalga oshiriladi. Ana shunday muhim hujjatlardan biri davlat ta'lim standartlaridir.

Davlat ta'lim standartlari ta'lim mazmunining yagona talablar asosida tashkil etilishini ta'minlaydi. Ular orqali ta'lim oluvchilarning bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan minimal talablar belgilanadi. Mazkur standartlar asosida o'quv rejalari va o'quv vositalari ishlab chiqilib, ta'lim jarayonining samaradorligi ta'minlanadi.

Ushbu maqolada davlat ta'lim standartlarining mohiyati, o'quv rejalari va o'quv vositalarining ta'lim jarayonidagi o'rni keng yoritiladi.

### **Davlat ta'lim standartlari tushunchasi va mohiyati**

Davlat ta'lim standartlari — bu ta'limning barcha bosqichlarida o'quvchilarning egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalarni belgilab beruvchi me'yoriy hujjatlar majmuidir. Ular ta'lim tizimida yagona talablarni joriy etish, ta'lim sifati va uzluksizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Davlat ta'lim standartlarining asosiy mohiyati shundan iboratki, ular ta'lim muassasalarining faoliyatini bir me'yorga soladi va o'quvchilarga beriladigan ta'lim mazmunini aniqlab beradi. Standartlar o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ishlab chiqiladi.

Shuningdek, davlat ta'lim standartlari o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki ularning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va ijtimoiy faolligini rivojlantirishga qaratilgan bo'ladi.

**Davlat ta'lim standartlarining vazifalari va ahamiyati**

Davlat ta'lim standartlari bir qator muhim vazifalarni bajaradi. Eng avvalo, ular ta'lim mazmunining sifatini nazorat qilish imkonini beradi. Standartlar asosida ta'lim natijalari baholanadi va ta'lim muassasalarining faoliyati tahlil qilinadi.

Davlat ta'lim standartlarining yana bir muhim vazifasi — ta'lim tizimining uzluksizligini ta'minlashdir. Ya'ni, maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan jarayonda ta'lim mazmunining mantiqiy davomiyligi saqlanadi.

Bundan tashqari, davlat ta'lim standartlari o'qituvchilar faoliyatini rejalashtirishda, o'quv dasturlarini ishlab chiqishda va dars jarayonini tashkil etishda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

**O'quv rejalari va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni**

O'quv rejasi — bu muayyan ta'lim bosqichida o'qitiladigan fanlar ro'yxati, ularning ketma-ketligi va o'qitish uchun ajratilgan soatlar hajmini belgilab beruvchi hujjatdir. O'quv rejalari davlat ta'lim standartlari asosida ishlab chiqiladi.

O'quv rejasining asosiy vazifasi ta'lim jarayonini tizimli va rejalashtirilgan holda tashkil etishdan iborat. U orqali o'quvchilar qaysi fanlarni, qaysi hajmda va qanday ketma-ketlikda o'rganishi aniq belgilanadi.

O'quv rejalari ta'lim oluvchilarning yosh xususiyatlari, ta'lim bosqichi va jamiyat ehtiyojlarini hisobga olgan holda tuziladi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

**O'quv vositalari va ularning pedagogik ahamiyati**

O'quv vositalari — bu ta'lim jarayonida bilimlarni o'zlashtirishni yengillashtiruvchi, o'quvchilarning faolligini oshiruvchi va dars samaradorligini ta'minlovchi materiallar va texnik vositalardir. O'quv vositalariga darsliklar, o'quv qo'llanmalar, ko'rgazmali qurollar, texnik vositalar va elektron resurslar kiradi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv vositalarining ahamiyati yanada ortib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va darslarni interaktiv tarzda tashkil etish imkonini beradi.

O'quv vositalari o'quvchilarning mustaqil ishlash, tahlil qilish va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

**Davlat ta'lim standartlari, o'quv rejalari va o'quv vositalarining o'zaro bog'liqligi**

Davlat ta'lim standartlari, o'quv rejalari va o'quv vositalari bir-biri bilan uzviy bog'liq holda faoliyat yuritadi. Davlat ta'lim standartlari umumiy talablarni belgilab bersa, o'quv rejalari ushbu talablarni amaliyotga joriy etadi. O'quv vositalari esa mazkur rejalarni samarali amalga oshirishga xizmat qiladi.

Ularning o'zaro uyg'unligi ta'lim jarayonining yaxlitligini ta'minlaydi. Agar ushbu uchlikdan biri to'g'ri yo'lga qo'yilmasa, ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

### **Xulosa**

Davlat ta'lim standartlari, o'quv rejalari va o'quv vositalari ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi. Ular ta'lim mazmunining sifatli va samarali tashkil etilishini ta'minlaydi.

Davlat ta'lim standartlari ta'limning umumiy talablarini belgilab bersa, o'quv rejalari ushbu talablarni tizimli ravishda amalga oshiradi. O'quv vositalari esa ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Ushbu omillarning uyg'unligi natijasida barkamol, raqobatbardosh va mustaqil fikrlaydigan shaxs shakllanadi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashtirish jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.